

BÀI TÓM TẮT

Thực hiện mục tiêu nghiên cứu là đề xuất hệ thống các chính sách và giải pháp tổng thể có căn cứ khoa học cho phát triển kinh tế – xã hội và bảo vệ môi trường nhằm phát triển bền vững vùng Tây Nguyên trong tình hình mới, bằng tiếp cận nghiên cứu tổng thể và gắn kết các vấn đề tự nhiên, môi trường - kinh tế – xã hội – an ninh, quốc phòng, các phương pháp nghiên cứu tổng quan, thực địa, nội nghiệp và các phương pháp khác để giải quyết hai nhiệm vụ nghiên cứu chính là (1) Phân tích, đánh giá những vấn đề cấp bách đặt ra đối với vùng Tây Nguyên trong sử dụng tài nguyên và phát triển kinh tế- xã hội, (2) Đề xuất các giải pháp tổng thể phát triển kinh tế- xã hội và bảo vệ môi trường vùng Tây Nguyên.

Đề tài đã chỉ ra 6 vấn đề cấp bách đặt ra trong phát triển kinh tế- xã hội và bảo vệ môi trường. Đó là: (1). Vấn đề dân số, dân tộc và các vấn đề xã hội ; (2). Sử dụng đất và quan hệ đất đai; (3). Thiếu nước để phát triển sản xuất; (4). Rừng ở Tây Nguyên đang bị suy giảm về diện tích và trữ lượng; (5). Phát triển kinh tế xã hội ; (6). Chất lượng môi trường

Đề xuất 11 nhóm giải pháp tổng thể và chính sách để ổn định và phát triển kinh tế -xã hội, nâng cao chất lượng cuộc sống của đồng bào các dân tộc vùng Tây Nguyên. Đó là: (1) Nhóm giải pháp chuyển dịch cơ cấu kinh tế ; (2) Giải pháp phát triển kết cấu hạ tầng của vùng; (3) Tổ chức lãnh thổ kinh tế xã hội vùng; (4) Chính sách và giải pháp phát triển nguồn nhân lực; (5) Chính sách, giải pháp phát triển khoa học-công nghệ; (6) Chính sách, giải pháp bảo vệ môi trường; (7) Củng cố hệ thống chính trị vững mạnh từ cơ sở, kết hợp phát triển kinh tế với bảo vệ quốc phòng an ninh; (8) Chính sách và giải pháp về tài chính và đầu tư; (9) Tăng cường sự phối hợp, hợp tác liên vùng; (10) Giải pháp về quy hoạch và tăng cường công tác quản lý Nhà nước về quy hoạch; (11) Kiến nghị bổ sung một số chính sách phát triển trên một số lĩnh vực và (12) Đề nghị Bộ Khoa học và công nghệ cần tiếp tục chỉ đạo tập trung xây dựng một chương trình nghiên cứu dài hạn trọng điểm của Nhà nước về hệ thống những giải pháp cơ bản, toàn diện và lâu dài cho phát triển bền vững vùng Tây Nguyên.

MỤC LỤC

	Trang
Mở đầu	1
I Sự cần thiết của việc nghiên cứu	1
II Một số thông tin chung của đề tài	2
III Mục tiêu và nhiệm vụ nghiên cứu	2
IV Tình hình hoạt động của đề tài	2
V Phương pháp nghiên cứu	7
VI Hiệu quả kinh tế xã hội của đề tài	8
Phần thứ nhất	
Thực trạng phát triển và những vấn đề cấp bách đối với vùng Tây Nguyên trong sử dụng tài nguyên và phát triển kinh tế - xã hội	
Chương I	
Khái quát đặc điểm tự nhiên và tài nguyên, kinh tế xã hội vùng Tây Nguyên	
1.1 Những đặc điểm về tự nhiên và tài nguyên	13
1.1.1 Vị trí địa lí	13
1.1.2 Địa hình	14
1.1.3 Tài nguyên khí hậu	19
1.1.4 Tài nguyên nước	20
1.1.5 Thổ nhưỡng và tài nguyên đất	28
1.1.6 Tài nguyên sinh vật	33
1.1.7 Khoáng sản	37
1.2 Dân số và nguồn nhân lực	40
1.2.1 Dân số và gia tăng dân số	40
1.2.2 Các dân tộc ở Tây Nguyên	45
1.2.3 Phân bố dân cư	53
1.2.4 Nguồn nhân lực	55

Chương II**61****Thực trạng khai thác và sử dụng lãnh thổ
với vấn đề môi trường dưới tác động của các chính sách**

2.1	Các chính sách phát triển và đầu tư cho vùng Tây Nguyên thời gian qua	61
2.1.1	Chính sách phát triển đối với vùng Tây Nguyên	61
2.1.2	Cơ cấu đầu tư đã có sự chuyển dịch theo hướng tập trung hơn cho các mục tiêu phát triển kinh tế xã hội	64
2.2	Thực trạng phát triển kinh tế - xã hội vùng	67
2.2.1	Tăng trưởng kinh tế	67
2.2.2	Chuyển dịch cơ cấu trong các ngành và lĩnh vực	68
2.2.3	Thực trạng phát triển các lĩnh vực xã hội	78
2.3	Kết cấu hạ tầng	90
2.3.1	Giao thông vận tải	90
2.3.2	Hệ thống cấp điện	93
2.3.3	Bưu chính- viễn thông	95
2.3.4	Thủy lợi	96
2.4	Hiện trạng về môi trường	97
2.4.1	Môi trường đô thị ở Tây Nguyên	97
2.4.2	Môi trường nông thôn ở Tây Nguyên	100

Chương III**103****Những vấn đề cấp bách đặt ra đối với phát triển
kinh tế - xã hội và bảo vệ môi trường vùng Tây Nguyên**

3.1	Vấn đề dân tộc, dân số và các vấn đề xã hội	103
3.1.1	Vấn đề sắc tộc và tôn giáo	103
3.1.2	Vấn đề di dân	104
3.2	Sử dụng đất và quan hệ đất đai	105
3.3	Thiếu nước để phát triển sản xuất và phục vụ đời sống dân sinh	107
3.4	Rừng ở Tây Nguyên đang bị suy giảm về diện tích và trữ lượng	108

	Trang	
3.5	Phát triển kinh tế - xã hội	112
3.6	Chất lượng môi trường	113
Phần thứ hai		
Các giải pháp tổng thể phát triển kinh tế - xã hội và bảo vệ môi trường vùng Tây Nguyên trong tình hình mới		
Chương IV		115
Một số vấn đề lý luận cơ bản bối cảnh và quan điểm phát triển vùng Tây Nguyên		
4.1	Một số vấn đề lý luận cơ bản	115
4.1.1	Quan niệm và bản chất của các giải pháp tổng thể	115
4.1.2	Tiếp cận nghiên cứu của đề tài	115
4.1.3	Phát triển bền vững đối với vùng Tây Nguyên	116
4.2	Bối cảnh phát triển của vùng trong tình hình mới	121
4.2.1	Phát triển của khoa học công nghệ và hội nhập kinh tế quốc tế	121
4.2.2	Xu hướng phát triển hài hòa giữa con người và thiên nhiên. Những vấn đề về môi trường	124
4.2.3	Xu hướng về chính trị, văn hóa, xã hội và tác động của nó đến vùng Tây Nguyên	126
4.2.4	Xu hướng phát triển của Tiểu vùng Mê Công mở rộng	128
4.2.5	Quan hệ hợp tác trong tam giác phát triển và hợp tác theo các hành lang	130
4.2.6	Vùng Tây Nguyên trong Chiến lược phát triển kinh tế- xã hội quốc gia	133
4.3	Quan điểm phát triển vùng Tây Nguyên	137
4.4	Mục tiêu phát triển vùng Tây Nguyên	140
Chương V		143
Các nhóm giải pháp tổng thể phát triển của vùng Tây Nguyên trong tình hình mới		
5.1	Nhóm giải pháp tổng thể về chuyển dịch cơ cấu kinh tế	143

	Trang	
5.1.1	Chuyển dịch cơ cấu ngành và thành phần kinh tế	143
5.1.2	Cơ cấu kinh tế ngành	144
5.1.3	Cơ cấu thành phần kinh tế	148
5.1.4	Cơ cấu kinh tế lãnh thổ	149
5.2	Chính sách và giải pháp phát triển nông nghiệp	150
5.2.1	Những luận cứ khoa học và các giải pháp cụ thể thúc đẩy chuyển đổi cơ cấu nông nghiệp và nông thôn ở vùng Tây Nguyên	150
5.2.2	Phương hướng chuyển dịch cơ cấu kinh tế nông nghiệp và nông thôn Tây Nguyên	153
5.2.3	Chăn nuôi	167
5.3	Chính sách và giải pháp tổng thể phát triển lâm nghiệp	170
5.4	Giải pháp tổng thể về phát triển công nghiệp	176
5.4.1	Những định hướng cơ bản	176
5.4.2	Các lĩnh vực công nghiệp được ưu tiên	177
5.4.3	Giải pháp phát triển một số ngành công nghiệp vùng Tây Nguyên	178
5.4.4	Giải pháp về tổ chức lãnh thổ sản xuất công nghiệp	182
5.5	Chính sách và giải pháp phát triển thương mại, du lịch	188
5.5.1	Thương mại	188
5.5.2	Giải pháp tổng thể về phát triển du lịch	190
5.6	Chính sách và giải pháp phát triển đồng bộ kết cấu hạ tầng	196
5.6.1	Thuỷ lợi	196
5.6.2	Giao thông vận tải	199
5.6.3	Hệ thống năng lượng, điện lực	201
5.6.4	Thông tin, bưu chính viễn thông	204
5.7	Chính sách và giải pháp phát triển nguồn nhân lực và những vấn đề xã hội	205
5.7.1	Phát triển nguồn nhân lực	205
5.7.2	Phát triển giáo dục và đào tạo	209

	Trang	
5.7.3	Phát triển y tế và chăm sóc sức khỏe cộng đồng	211
5.7.4	Bảo tồn, phát triển và giao lưu văn hoá các dân tộc	214
5.7.5	Xoá đói giảm nghèo và nâng cao mức sống	217
5.7.6	Xây dựng khối đại đoàn kết các dân tộc	218
5.8	Giải pháp phát triển khoa học-công nghệ	221
5.9	Giải pháp bảo vệ môi trường vùng Tây Nguyên	228
5.10	Chính sách và giải pháp về tài chính và đầu tư	233
5.10.1	Xem xét bổ sung, sửa đổi chính sách đầu tư	233
5.10.2	Đa dạng hóa các nguồn vốn huy động cho đầu tư phát triển kinh tế - xã hội các tỉnh Tây Nguyên	234
5.10.3	Quản lý chặt chẽ và nâng cao hiệu quả sử dụng nguồn vốn đầu tư phát triển	234
5.11	Đẩy mạnh mối quan hệ kinh tế liên vùng và hợp tác phát triển	236
5.11.1	Nguyên tắc chung	236
5.11.2	Các nội dung cần tăng cường phối hợp giữa các tỉnh trong vùng và vùng Tây Nguyên với các vùng khác	236
5.12	Giải pháp về quy hoạch và tăng cường công tác quản lý nhà nước về quy hoạch	239
5.12.1	Giải pháp về quy hoạch	239
5.12.2	Tăng cường quản lý Nhà nước về công tác quy hoạch	242
5.13	Củng cố hệ thống chính trị vững mạnh từ cơ sở, kết hợp phát triển kinh tế với bảo vệ quốc phòng an ninh	244
5.13.1	Củng cố hệ thống chính trị từ cơ sở	244
5.13.2	Về an ninh	249
5.13.3	Về quốc phòng	249
Chương VI		251
Giải pháp về tổ chức lãnh thổ kinh tế - xã hội vùng		
6.1	Các quan niệm về tổ chức lãnh thổ	251
6.2	Giải pháp sử dụng đất theo lãnh thổ Tây Nguyên	253

	Trang	
6.2.1	Định hướng sử dụng đất đến năm 2010	253
6.2.2	Tổ chức lãnh thổ các đô thị	256
6.2.3	Tổ chức lãnh thổ theo các tuyến hành lang kinh tế	269
6.2.4	Phát triển theo các vùng trên địa bàn từng tỉnh	275
Chương VII		287
Kiến nghị một số chính sách và dự báo triển vọng đạt được trong tầm nhìn dài hạn vùng Tây Nguyên		
7.1	Kiến nghị bổ sung một số chính sách trên một số lĩnh vực	287
7.1.1	Chính sách thúc đẩy phát triển các sản phẩm có thế mạnh của vùng để phát triển khu vực nông nghiệp và nông thôn	287
7.1.2	Chính sách giao đất giao rừng	289
7.1.3	Chính sách khuyến khích phát triển các doanh nghiệp vừa và nhỏ, doanh nghiệp dân doanh đầu tư vào vùng Tây Nguyên	290
7.1.4	Chính sách giáo dục và đào tạo	290
7.1.5	Xây dựng chương trình phát triển và định hướng đầu tư vùng Tây Nguyên trong thời kỳ 2006-2010 và tầm nhìn 2020	291
7.2	Dự báo triển vọng đạt được và đề xuất các dự án ưu tiên đầu tư	291
7.2.1	Dự báo triển vọng đạt được	291
7.2.2	Đề xuất các dự án ưu tiên đầu tư giai đoạn 2006-2010	293
Kết luận và kiến nghị		304
I	Kết luận	304
II	Kiến nghị những việc cần làm ngay	305
	Tài liệu tham khảo	307

DANH MỤC BẢN ĐỒ

	Trang	
Bản đồ 1	Bản đồ hành chính vùng Tây Nguyên	12
Bản đồ 2	Bản đồ hình thể tự nhiên vùng Tây Nguyên	16
Bản đồ 3	Sơ đồ một số đặc điểm tự nhiên của các cảnh quan vùng Tây	27

	Nguyên	
Bản đồ 4	Bản đồ phân bố các thảm thực vật, vườn quốc gia và các khu bảo tồn vùng Tây Nguyên	38
Bản đồ 5	Sơ đồ định hướng phát triển kinh tế- xã hội vùng Tây Nguyên	142
Bản đồ 6	Sơ đồ định hướng phân bố nông lâm nghiệp vùng Tây Nguyên	151
Bản đồ 7	Sơ đồ định hướng phát triển du lịch và thương mại vùng Tây Nguyên	187
Bản đồ 8	Sơ đồ định hướng phân bố giao thông, mạng lưới điện vùng Tây Nguyên	195
Bản đồ 9	Định hướng Tổ chức lãnh thổ vùng Tây Nguyên	206
Bản đồ 10	Sơ đồ định hướng phân bố dân cư- lao động vùng Tây Nguyên	286

DANH MỤC BẢNG

		Trang
Bảng 1	Tiềm năng nước mặt vùng Tây Nguyên tính trung bình theo lưu vực sông	23
Bảng 2	Tiềm năng nước mặt vùng Tây Nguyên tính theo đơn vị hành chính	23
Bảng 3	Dự báo khả năng phát triển các công trình thủy điện	25
Bảng 4	Các loại đất chính vùng Tây Nguyên	28
Bảng 5	Hiện trạng sử dụng đất vùng Tây Nguyên, năm 2004	29
Bảng 6	Hiện trạng sử dụng đất nông nghiệp	29
Bảng 7	Biến động GDP bình quân đầu người của Tây Nguyên và cả nước	44
Bảng 8	Dân số, thành phần các dân tộc tại chỗ ở Tây Nguyên	45
Bảng 9	Thành phần tộc người và dân số trên địa bàn Tây Nguyên	47
Bảng 10	Mật độ dân số toàn vùng và theo tỉnh	53
Bảng 11	Biến đổi phân bố dân cư thành thị-nông thôn	53
Bảng 12	Biến đổi lực lượng lao động của vùng thời kỳ 1996-2004	55
Bảng 13	Cơ cấu dân số từ 15 tuổi trở lên hoạt động kinh tế	57
Bảng 14	Cơ cấu dân số từ 15 tuổi trở lên hoạt động kinh tế (lực lượng lao	58

	Trang
động) theo trình độ chuyên môn-kỹ thuật năm 2004 (%)	
Bảng 15 Cơ cấu lao động của vùng thời kỳ 1995-2004 (%)	59
Bảng 16 Năng suất lao động của vùng thời kỳ 1995-2004	60
Bảng 17 Vốn đầu tư thực hiện theo vùng (nghìn tỷ đồng, giá năm 2000)	65
Bảng 18 FDI vào các vùng lãnh thổ tính đến 22/9/2004	66
Bảng 19 Tăng trưởng kinh tế vùng Tây Nguyên	67
Bảng 20 Động thái cơ cấu GDP, đơn vị: %	68
Bảng 21 Số cơ sở sản xuất công nghiệp vùng Tây Nguyên thời kỳ 1995-2004	71
Bảng 22 Giá trị sản xuất công nghiệp vùng Tây Nguyên thời kỳ 1995-2004	72
Bảng 23 Tốc độ tăng trưởng công nghiệp của vùng Tây Nguyên	73
Bảng 24 Cơ cấu công nghiệp theo thành phần kinh tế	73
Bảng 25 Một số chỉ tiêu về xuất, nhập khẩu của vùng Tây Nguyên	74
Bảng 26 Hiện trạng khách du lịch đến Tây Nguyên	77
Bảng 27 Hiện trạng cơ sở lưu trú của các tỉnh Tây Nguyên	78
Bảng 28 Diện phủ sóng truyền hình tính theo % dân số năm 2004	84
Bảng 29 Thu nhập và chênh lệch về thu nhập bình quân đầu người/tháng	85
Bảng 30 Cơ cấu thu nhập của dân cư theo nguồn năm 2004	86
Bảng 31 Tỷ lệ phần trăm của thu nhập bình quân đầu người so với GDP bình quân	87
Bảng 32 Mức tiêu dùng và điều kiện sinh hoạt của người dân Tây Nguyên	87
Bảng 33 Tỷ lệ nghèo năm 2004 của Tây Nguyên và các vùng (%)	88
Bảng 34 Nguồn điện tại chỗ ở Tây Nguyên	94
Bảng 35 Hệ thống các công trình thủy lợi chủ yếu vùng Tây Nguyên	96
Bảng 36 Diễn biến diện tích đất nông nghiệp, lâm nghiệp	109
Bảng 37 Biến động mức độ xói mòn bình quân giai đoạn 1995-2002	111
Bảng 38 Tổng hợp các tiêu chí phát triển bền vững	119
Bảng 39 Tỷ trọng một số chỉ tiêu chủ yếu của Tây Nguyên so với cả nước	134

	Trang	
Bảng 40	Cơ cấu lãnh thổ đến 2020 của các vùng	135
Bảng 41	Mục tiêu tăng trưởng đến 2020 (%)	144
Bảng 42	Dự báo chuyển dịch cơ cấu giữa nông nghiệp và phi nông nghiệp	144
Bảng 43	Dự báo chuyển dịch cơ cấu giữa khu vực sản xuất vật chất và dịch vụ	146
Bảng 44	Dự báo chuyển dịch cơ cấu giữa các ngành kinh tế	147
Bảng 45	Dự báo cơ cấu thành phần kinh tế	149
Bảng 46	Dự báo cơ cấu kinh tế theo lãnh thổ, tính theo GDP, giá hành	150
Bảng 47	Diện tích và sản lượng cây lương thực dự kiến đến năm 2010	154
Bảng 48	Diện tích và sản lượng ngô	156
Bảng 49	Dự kiến diện tích và sản lượng cà phê vùng Tây Nguyên	157
Bảng 50	Bố trí sản xuất cao su vùng Tây Nguyên	158
Bảng 51	Bố trí sản xuất chè vùng Tây Nguyên	160
Bảng 52	Bố trí sản xuất điều vùng Tây Nguyên	162
Bảng 53	Bố trí sản xuất hồ tiêu vùng Tây Nguyên	162
Bảng 54	Bố trí sản xuất mía	164
Bảng 55	Dự kiến phát triển bông công nghiệp vùng Tây Nguyên	165
Bảng 56	Quy hoạch diện tích và sản lượng cây ăn quả theo vùng	167
Bảng 57	Bố trí sản xuất vật nuôi chủ yếu	169
Bảng 58	Dự báo kết quả chuyển đổi sản xuất nông nghiệp	170
Bảng 59	Diện tích và cơ cấu đất lâm nghiệp có rừng	171
Bảng 60	Dự báo nhu cầu tiêu thụ điện vùng giai đoạn 2005- 2020	203
Bảng 61	Hiện trạng và dự báo sử dụng đất vùng Tây Nguyên đến năm 2010	253
Bảng 62	Số lượng các đô thị năm 2004	256
Bảng 63	Dân số đô thị và tỷ lệ đô thị hóa ở Tây Nguyên	257
Bảng 64	Dự báo một số chỉ tiêu về kinh tế đô thị của vùng Tây Nguyên	259

	Trang
Bảng 65 Dự kiến hệ thống đô thị của vùng Tây Nguyên	260
Bảng 66 Hệ thống đô thị tỉnh Đắk Lắk đến năm 2020	262
Bảng 67 Dự báo phát triển đô thị tỉnh Gia Lai đến năm 2020	266
Bảng 68 Dự báo triển vọng kết quả đạt được của Vùng Tây Nguyên trong tầm nhìn dài hạn	293
Bảng 69 Dự kiến danh mục ưu tiên đầu tư chủ yếu vùng Tây Nguyên	294

NHỮNG CHỮ VIẾT TẮT

ASEAN	Hiệp hội các nước Đông Nam Á
BQ	bình quân
BVTV	bảo vệ thực vật
CLPT	Chiến lược phát triển
CMKT	Chuyên môn kỹ thuật
CNH,HĐH	công nghiệp hóa, hiện đại hóa
DHNTB	Duyên hải Nam Trung bộ
DTGT	Diện tích gieo trồng
DTTS	dân tộc thiểu số
ĐBCL	Đồng bằng sông Cửu Long
ĐBSH	Đồng bằng Sông Hồng
ĐNB	Đông Nam Bộ
ĐTMS	điều tra mức sống
FULRO	Tổ chức phản động
GDP	Tổng sản phẩm quốc nội
GMS	Tiểu vùng Mê Công mở rộng
HDI	Chỉ số phát triển con người
HTX	hợp tác xã
IUCN	Hiệp hội Bảo vệ Thiên nhiên quốc tế
KHKT	khoa học kỹ thuật
NAFTA	Khối mậu dịch tự do Bắc Mỹ
NSLĐ	Năng suất lao động
MRC	Khối hợp tác kinh tế của Ủy ban sông Mê Công
OECD	Tổ chức hợp tác kinh tế và phát triển
OPEC	Tổ chức các nước xuất khẩu dầu thô
PARC	Khu bảo tồn để bảo vệ nguồn tài nguyên thiên nhiên
SDDTE	Suy dinh dưỡng trẻ em
TCCP	Tiêu chuẩn cho phép
TCTK	Tổng cục thống kê
TDMNBB	Trung du miền núi Bắc bộ
TN	Tây Nguyên
TNDN	Thu nhập doanh nghiệp